

повідно до законів «Про телебачення і радіомовлення» (ст. 6) і «Про інформаційні агентства» (ст. 2), телеорг-ції та інформ. агентства не мають права у своїх програмах (матеріалах) вести П. в. За Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» (ст. 17) в Україні забороняється імпорт продукції та послуг, що містять П. в.

Лит.: Попович В. Історичні та міжнародно-правові передумови встановлення відповідальності за злочини агресії у кримінальному законодавстві України // Підприємство, господарство і право, 2009, № 8; Мохончук С. М. Злочини проти миру та безпеки людства: генезис, еволюція, сучасна регламентація у кримінальному праві і законі. Х., 2013.

М. І. Хавронюк.

ПРОПОЗИЦІЯ, ОБІЦЯНКА АБО НАДАННЯ НЕПРАВОМІРНОЇ ВИГОДИ СЛУЖБОВІЙ ОСОБІ – злочин, передбачений ст. 369 КК, який посягає на сусп. відносини, що забезпечують нормальну служб. діяльність в органах держ. влади, місцевого самоврядування або в ін. юрид. особах публ. права. Цей злочин нерозривно пов'язаний із злочином, передбаченим ст. 368 КК, і, перш за все, заг. для них є предмет злочину – неправомірна вигода, визначення якої наведене у примітці до ст. 364¹ КК. Якщо запропонована, обіцяна чи надана неправомірна вигода була здобута злочин. шляхом або її збут (розповсюдження) містить ознаки певного складу злочину, вчинене кваліфікується за сукупністю відповід. злочинів. Так само кваліфікується вчинене і в тому випадку, коли дії, що передбачені ст. 369 КК, є способом схиляння (підбурювання)

служб. особи до вчинення нею ін. (крім передбаченого ст. 368 КК) злочину (напр., служб. підроблення чи зловживання служб. становищем).

Об'єктивна сторона злочину характеризується активною поведінкою – діями, які альтернативно перелічені в ч. 1 ст. 369 КК і можуть виявлятися у будь-якій з таких їх форм, як: а) пропозиція надати неправомірну вигоду – висловлення служб. особі (доведення до її відома) з боку винного (потенційного вигодонадавача) у будь-якій формі (усно, письмово, за допомогою техн. засобів тощо) наміру про надання їй або третій особі такої вигоди (п. 3 примітки до ст. 354 КК); б) обіцянка надати неправомірну вигоду – висловлення такого самого наміру, але з повідомленням про час, місце, спосіб надання такої вигоди (п. 3 примітки до ст. 354 КК); в) надання неправомірної вигоди – наділення служб. чи третьої особи такою вигодою, тобто давання (вручення, передача) особисто або через посередників такої вигоди в речовій (напр., передача грошових коштів) або неречовій (напр., надання пільг, послуг) формі.

Форма і способи повідомлення про намір надати неправомірну вигоду, а також самого акту надання такої вигоди можуть бути різними (особисто чи через посередників, відкрито чи завуальовано, усно чи письмово, за допомогою конклюдентних дій, шляхом направлення листа, електронного повідомлення засобами Інтернет або мобільного зв'язку, шляхом відправлення посилки, переказу тощо) і на кваліфікацію не впливають.

Прийняття такої пропозиції чи обіцянки служб. особою, на адресу якої вони спрямовані, не є обов'язковою

ознакою об'єктивної сторони злочину. Тому відмова служб. особи від пропозиції чи обіцянки надати їй неправомірну вигоду не виключає відповідальності особи, яка пропонувала чи обіцяла її надати. Що ж стосується надання такої вигоди як закінченого злочину, то обов'язковою його ознакою є прийняття (одержання) служб. особою хоча б її частини. Якщо неправомірна вигода не була прийнята (одержана) служб. особою з причин, що не залежать від волі особи, яка її надавала, вчинене кваліфікується як замах (ст. 15 КК) на її надання.

Відповідальність за вказані дії настає за умови, якщо неправомірна вигода пропонувалася, обіцялася чи надавалася: а) служб. особі публ. права або (з її відома та за згодою) третій особі; б) за (для) вчинення (невчинення) такою служб. особою; в) з використанням влади чи служб. становища дії (дій); г) в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, чи в інтересах третьої особи.

Цей злочин (ст. 369 КК) завжди тісно пов'язаний із прийняттям пропозиції, обіцянки чи одержанням такої вигоди служб. особою (ст. 368 КК), бо виступає способом її схилення (шляхом підкупу) до використання нею своєї влади чи служб. становища для вчинення (невчинення) обумовлених вигодою дій в інтересах того, хто пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду, або в інтересах третіх осіб.

Оскільки за ст. 369 КК вчинення злочину вичерпується самим фактом доведення до відома служб. особи пропозиції, обіцянки про надання неправомірної вигоди (усічений склад злочину) чи фактичним наданням (прийняттям) хоча б частини такої вигоди (форм. склад злочину), для кваліфікації не має

значення: а) хто є власником благ, які пропонуються, обіцяються чи надаються як така вигода; б) чи діє особа, яка пропонує, обіцяє чи надає таку вигоду за власною ініціативою або від імені (на прохання, за рекомендацією, дорученням, розпорядженням, наказом) ін. осіб; в) чи пропонує, обіцяє або надає вона таку вигоду у своїх особистих або в інтересах третіх осіб; г) чи є ці треті особи фіз. або юрид.

Суб'єктивна сторона злочину – прямий умисел, причому винний усвідомлює, що пропонує, обіцяє чи надає неправомірну вигоду саме як незакон. винагороду і лише служб. особі публ. права. Відсутність такого усвідомлення (напр., унаслідок обману або зловживання довірою) виключає кваліфікацію діяння за ст. 369 КК. У свою чергу, і служб. особа, якій пропонують, обіцяють чи надають неправомірну вигоду, має усвідомлювати, що це здійснюється за (для) вчинення (невчинення) нею дій з використанням влади чи служб. становища в інтересах вигодонадавача чи третіх осіб. За ч. 3 і 4 ст. 369 КК винний повинен також усвідомлювати, що надає неправомірну вигоду саме такій служб. особі публ. права, яка займає відп. (ч. 3) чи особливо відп. (ч. 4) становище. Якщо ж він помилявся в цьому, вчинене кваліфікується лише як замах на надання вигоди саме такій служб. особі. Мотиви та мета злочину можуть бути різними і на кваліфікацію не впливають.

Суб'єкт злочину – будь-яка особа, що досягла 16-річного віку.

Кваліфікуючими ознаками злочину є: а) вчинення його повторно (ч. 2); б) за поперед. змовою групою осіб (ч. 3) або орг. групою чи її учасником (ч. 4);

в) якщо неправомірна вигода надавала-ся служб. особі, яка займає відп. (ч. 3) або особливо відп. (ч. 4) становище.

Повторним цей злочин визнається, якщо він відповідає ознакам ст. 32 КК і згідно з п. 4 примітки до ст. 354 КК був вчинений особою, яка раніше вчинила будь-який зі злочинів, передбачених ст. 354, 368, 368³, 368⁴ чи 369 КК.

Вчинення цього злочину за поперед. змовою групою осіб або орг. групою чи її учасником має відповідати ознакам цих форм співучасті, зазначеним у ч. 2 та 3 ст. 28 КК.

Ознаки служб. особи, яка займає відп. чи особливо відп. становище, наведені в пп. 2 і 3 примітки до ст. 368 КК.

Умови звільнення особи від крим. відповідальності за вчинення дій, передбачених у ст. 369 КК, передбачені в ч. 5 ст. 354 КК.

Лит.: Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію. Х., 2013; Кваша О. О. Надання-одержання неправомірної вигоди як особливий випадок співучасті // Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка, 2014, №2; Тютюгін В. І., Гродецький Ю. В., Гізімчук С. В. Злочини у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг / за ред. В. Я. Тація, В. І. Тютюгіна. Х., 2014.

В. І. Тютюгін, Ю. В. Гродецький.

ПРОСВІТНИЦЬКО-ГУМАНІСТИЧНИЙ НАПРЯМ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ – один із найважливіших напрямів в історії науки крим. права, що сформувався в Європі у 2-й пол. 18 ст. на основі гуманістичних, філос., соціал. і загальноправ. ідей Просвітництва. Представники цього напрямку виступали проти феодального безправ'я

і жорстокості, що знаходили відображення у крим. зак-ві і практики в системі крим. юстиції того часу, проти свавілля та деспотизму феодальної суд. системи, вимагали скасування смертної кари як виду покарання, заборони тілесних покарань і т. зв. реліг. злочинів, за які застосовувались надзвичайно жорстокі покарання святою інквізицією, різко скоротити кількість діянь, що тягли за собою крим. репресію, пом'якшення покарань, що застосовувались до осіб, які вчинили злочини. У цілому представники П.-г. н. у к. п. активно виступали проти феодальної юстиції і крим. зак-ва, що будувалося на свавіллі, несправедливості та жорстокості, вимагали їх відміни і заміну новою системою крим. права і крим. правосуддя, які ґрунтувалися б на принципах демократизму, свободи, гуманізму, рівності всіх перед законом та справедливості. П.-г. н. у к. п. і його ідеї фактично сприяли підготовці ідеол. підґрунтя Великої Французької революції 1789 і антифеодальних революцій ін. д-в Європи.

П.-г. н. у к. п. суттєво вплинув на подальший розвиток крим. зак-ва багатьох д-в у подоланні анахронізмів феодального зак-ва і побудові нового крим. зак-ва на гуманістичних принципах: крим. відповідальність особи можлива лише за наявності вини, немає злочину без вказівки на те в законі, покарання, що застосовується, повинно відповідати тяжкості злочину, покарання є не помстою за вчинене діяння, а має на меті виправлення особи злочинця, попередження вчинення нею та ін. особами нових злочинів та ін. Найбільш відомими представниками П.-г. н. у к. п. є Монтеस्क'є, Беккарія та Вольтер.

Національна академія правових наук України
Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ВЕЛИКА УКРАЇНСЬКА ЮРИДИЧНА ЕНЦИКЛОПЕДІЯ

У двадцяти томах

Том 17

КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВО

Харків
«Право»
2017

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2
В27

Редакційна колегія 17-го тому:

В. Я. Тацій (голова),
В. І. Борисов (заступник голови),
В. І. Тютюгін (відповідальний секретар),
Ю. В. Баулін, П. С. Берзін, С. Б. Гавриш, В. К. Грищук,
Н. О. Гуророва, О. О. Дудоров, О. О. Житний, В. О. Навроцький,
М. І. Панов, Є. Л. Стрельцов, В. П. Тихий, Є. В. Фесенко

Координаційна і технічна робота з підготовки видання:

К. А. Новікова, Д. П. Євтуєва

В27 Велика українська юридична енциклопедія : у 20 т. — Харків : Право, 2016. — .

ISBN 978-966-937-048-8

Т. 17 : Кримінальне право / редкол.: В. Я. Тацій (голова), В. І. Борисов (заст. голови) та ін. ; Нац. акад. прав. наук України ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. — 2017. — 1064 с. : іл.

ISBN 978-966-937-261-1

Видання є систематизованим зведенням знань про поняття, категорії, норми й інститути кримінального права, окремі злочини та їх групи, основні міжнародно-правові акти у сфері кримінального права. Розглядаються основні теоретичні і практичні проблеми науки та практики застосування кримінального законодавства України. Наводяться відомості про науково-дослідні установи, наукові видання з кримінального права, а також про відомих вчених України у галузі кримінально-правової науки.

Розраховане на науковців, викладачів, студентів вищих навчальних закладів, працівників органів кримінальної юстиції, а також усіх, хто цікавиться кримінальним правом.

УДК 340(477)(031)
ББК 67(4УКР)я2

ISBN 978-966-937-261-1 (т. 17)
ISBN 978-966-937-048-8

© Національна академія правових наук України, 2017
© Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2017
© Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого, 2017
© Видавництво «Право», 2017